

FÖLDADÓREFORM

APÉNZÜGYMINISZTER 1938. év május hó li-én a kormány gazdasági és pénzügyi programját ismertető bajai beszédében azt mondta: „Az adózás tekintetében szükséges, hogy világos és egyszerű adórendszer legyen.“ Gróf Teleki Pál miniszterelnök pedig 1940. évi december hó 4-én tartott appropriációs beszédében, a napilapok közlése szerint „a kis adózók terheinek csökkentéséről és a nagyobb jövedelműek fokozottabb megadóztatásáról történő intézkedésekről“ beszélt.

Hogy mai politikai, gazdasági és szociális körülményeinket tekintve mennyire igaz és helytálló mindegyik kijelentés és mennyire szükséges az adózás terén mélyreható intézkedéseket tenni, elég, ha jelenlegi „földadórendszerünket“ szemügyre vesszük.

A mai földadórendszer alaptörvénye a „hozadéki kataszterrendszer“ alapján ezelőtt 65 évvel alkotott 1875. évi VII. t.-c.-ben van megszerkesztve s az 1881:XL, az 1883:XLVI., az 1885:XXII., az 1909:V., az 1922: XXI., az 1924: IV. és az 1929: XXII. törvénycikkek rendelkezéseivel egyetemben ma is érvényben van.

A földadót tehát nálunk még ma is ezen érvényben levő törvények, a hozzájuk fűzött rendeletek és az 1875. évi földadótörvény kapcsán megállapított, majd az 1885. évben némileg átdolgozott „Földadókataszteri tiszta jövedelmi fokozatok“ adatai szerint vetik ki.

A közelmúltban alkotott 1929. évi XXII. törvénycikk kimondja, hogy: „Minden gazdaságilag használható földterület fizet földadót akkor is, ha azt tényleg más célra használják. A nem művelhető és nem használható terméketlen területek, pl. tavak, folyók, vízmosságok, kőomlások, kopárságok stb. földadó alá nem esnek. A földadót az ingatlan tulajdonosa fizeti, de ha az ingatlant haszonélvezet terheli, akkor a haszonélvező fizeti a haszonélvezet ideje alatt... A földadót a kataszteri tiszta jövedelem után kell fizetni és pedig 1930. január i-étől a kataszteri tiszta jövedelem 20 (húsz) százalékát (1929. december 31-ig 25% volt). Minthogy a kataszteri tiszta jövedelem még aranykoronában van megállapítva, tehát a kataszteri tiszta jövedelem 100 aranykoronája most 116 pengővel egyenlő, ennek 20%-a kitesz 23 pengő 20 fillért, vagyis 100 aranykorona kataszteri tiszta jövedelem után jelenleg ennyi (23 P 20 f) a földadó.“

Az 1934. évi 5600. számú Min. ein. rendelet mezőgazdaságunk nehéz helyzetének megkönnyítésére azonban úgy intézkedett, hogy az 1934—35-iki költségvetési évben esedékes földadót az ú. n. „segélyalapból“ megtéríti:

1. az olyan földbirtokosoknak, akiknek az egész község területén levő összes földbirtokuk kataszteri tiszta jövedelme a 100 aranykoronát (116 pengőt) meg non haladja;

2. az olyan földbirtokosoknak, akiknek szőlőbirtoka is van és a szőlőbirtok nélkül a földbirtok kataszteri tiszta jövedelme a 100 aranykoronát (116 pengőt) nem haladja meg. Ilyen esetben a szőlőbirtok után is az említett segélyalapból kell megtéríteni a földadót, ha az összes ingatlanoknak — szőlő és nem szőlőbirtoknak — kataszteri tiszta jövedelme 200 aranykoronát (232 pengőt) nem haladja meg;

3. az országos földbirtokrendező bíróság által alakított kishaszonbérletek bérlőinek, ha a kishaszonbérleti föld kataszteri tiszta jövedelme a 100 aranykoronát (116 pengőt) nem haladja meg. Ha ezeknek a bérlőknek ugyanazon község határában saját földbirtokuk is van, akkor ezen kedvezmény őket csak azon esetben illeti meg, ha a kishaszonbérlet és a saját birtok után megállapított kataszteri tisztajövedelem együttesen sem haladja meg a 100 aranykoronát (116 pengőt).“

Ezen rendelet intézkedéseit az 1936. évi 3700. számú Min. ein. kormányrendelet az 1936—37-ik gazdasági évre és továbbra is érvényből tartotta és valószínűleg ezeknek figyelembevételével a jelenlegi, esetleg a jövőd

állami költségvetés a földadót az előző évekhez hasonlóan — minthogy a visszacsatolt Felvidék, Kárpátalja és Erdélyre vonatkozó pontos statisztikai adatok még feldolgozva, illetve közzétéve nincsenek — a trianoni Magyarországra vonatkoztatva, évi 30,200.000 pengőben irányozta elő.

Ezeknek ismeretében és tudatában annak, hogy az említett hozadéki kataszter rendszer tiszta jövedelmi fokozatai nemcsak kezdettől fogva súlyosabban nehezettek a kisgazdákra, hanem jelenleg is nagyobb mérvben terhelik a kisbirtokosságot, mint a nagyobb földbirtokosokat, önkénytelenül felvetődik a kérdés, hogy az immár 65 éves földadó alaptörvényünkön és ahhoz fűzött kiegészítő és bizony körülményes megállapításokat, számításokat s ezek révén sok adminisztrációs munkát igénylő törvényeken és rendeleteken nem lehetne-e a mai politikai, gazdasági és szociális viszonyoknak megfelelően úgy változtatni, hogy azért az állami költségvetésben előirányzott földadójövedelem csorbát ne szenvedjen?

Erre talán csak egy új földadókataszter készítése és bevezetése nyújthatna kielégítő feleletet.

Az esetleg évtizedekre terjedő munkát, sok-sok millió pengős költséget s a jelenlegi viszonyoknak és kívánalmaknak minden tekintetben megfelelő új földadókataszter készítésére azonban ezidőszerint gondolni sem lehet.

Véleményem szerint a központi statisztikai hivatal által a trianoni Magyarországra vonatkozólag legutóbb közzétett 1938. évi statisztikai adatokkal alátámasztott alábbi tervezetem szerint földadórendszerünk az országnak és a földbirtokkal bíró lakosságunk mai gazdasági és szociális viszonyainak leginkább megfelelő módon és a legigazságosabban az ú. n. csökkentett (degresszív) progresszív földadó kivetésével volna megjavítható.

A mostani földadórendszer szerint ugyanis a földbirtok kataszteri tiszta jövedelme után kivetett adótétel úgy a „kis“, mint a „nagy“ földbirtokra teljesen egyforma, mint említettem: a kataszteri tiszta jövedelem 20%-a.

Ismeretes, hogy a progresszív adózásnál a kivetés adótétele nem egyforma, hanem a magasabb jövedelmeknek megfelelően százalékosan emelkedik. Ilyen progresszív adózás van nálunk jelenleg pl. a jövedelmi adónál. Csakhogy a jövedelmi adó „személyi adó“, mely nem az adótárgy hozadéki viszonyaihoz alkalmazkodik, hanem az adófizető adóvallomás útján tett szolgáltatási képességéhez igazodik, miáltal sokféle kibúvóra ad alkalmat.

Az adótárgyra és annak hozadékára alkalmazott progresszív adórendszerrel azonban, így a földadónál is, nemcsak a kibúvók lehetetlenek, hanem az itt alkalmazott progresszív adózás nagyon is figyelemreméltó szociális előnyt nyújt, mert a szegényebb osztályok védelmét szolgálja és a jövedelem megoszlását némileg kiegyenlíti.

Meggyőzően bizonyítja ezt Havas Dezső és Balassa Lóránt, az „Egyenes adók“ című könyvében a következő példával: Nagy Andrásnak van 5 kat. hold szántóföldje, melynek pengőre átszámított kataszteri tiszta jövedelme kat. holdankint 22 pengő, tehát a no pengő kataszteri tiszta jövedelem után 22 pengő földadót fizet. A földadó után fizetendő járuléka adóktól eltekintve tehát 88 pengő „szabad jövedelme“ marad 1—5 tagú családjának ellátására ... Az 1000 kat. hold ugyanilyen szántó-ölddel bíró adófizető 22.000 pengő kataszteri tiszta jövedelem után 4400 pengő földadót fizet, tehát marad neki 17.600 pengő, „szabad jövedelme“, mely összeg az ezer holdas adófizetőnek még magasabb életszintjét tekintve és számításba véve is, még mindig aránytalanul több és előnyösebb, mint Nagy András 88 pengős „szabad jövedelme“.

Vájjon nem volna-e szociális szempontból elsőrangúan méltányos, hogy annak a sok-sok nehézség közt éldegélő Nagy Andrásoknak földadója százalékosan csökkentessék és e miatt az állam részére fedezetlenül maradó földadókülönbözet a nagyobb földbirtokkal rendelkező adófizetőkre megfelelő százalékos rendszerrel kivettessék?

Tekintettel azonban arra, hogy a nagyobb földbirtokosra számtalan olyan járulékos adótétel és egyéb kötelezettség is hárul, melyektől a kisbirtokosság mentes, véleményem szerint a földadókivetés akkor közelítené meg legjobban az igazságos adóztatást, ha a kisebb földbirtokcsoportoknál alkalmazott csökkentési százaléknál enyhébb százalékkal emelkednék a nagyobb földbirtokcsoportokra kivetendő adótétel vagyis az ú. n. csökkentett (degresszív) progresszió alkalmaztatnék, mely progresszió azonban egy bizonyos százalékon túl nem emelkednék.

Ily módon a csökkentett progresszív földadókivetés elgondolásom szerint úgy alakulna, hogy az érvényben levő földadókataszteri tiszta jövedelem után, a jelenlegi minden földbirtoknagyság csoportra érvényes 20%-os kivetés helyett az:

1—5 kat. hold földbirtoktulajdonos	12%-os
5	14%-os
10 20	16%-os
20—50	18%-os
50—100	20%-os földadót fizetne.

Viszont a 100 kat. holdon felüli birtoknagyságcsoportok a mostani 20%-os földadó kivetésnél fokozatosan 1 (egy)%-kal magasabb adókulcs szerint fizetnék földadójukat. Vagyis: 100—200 kat. hold földbirtoktulajdonos 21%-os, 200—300 kat. hold földbirtoktulajdonos 22%-os földadót fizetne, s így tovább minden földbirtoknagyság csoportnál a földadókivetés 1%-kal emelkednék. Ezen progresszió azonban 30%-nál magasabbra nem emelkednék.

A statisztikai hivatal 1938. évi adatai szerint a trianoni Magyarország egész földbirtokterülete, az általános mezőgazdasági összeírás eredménye szerint, nagyság és művelési ágak tekintetében a következőképpen oszlik meg:

Földbirtoknagyság csoport	Földbirtokok összes száma	terület, ezer kat. hold							Megjegyzés
		Szántó	Kert	Rét	Szőlő	Legelő	Erdő	Nádas és földadó alá nem eső	
I kat. holdon alul szántó nélkül	335.883	—	36	6	21	3	3	17	Azok a földbirtokok melyek kizárólag csak termékenyen (földadó alá nem eső) területből állanak ezen adatokban nem szerepelnek. Az adatok nem a kataszteri, hanem a tényleges állapotszerinti területet tüntetik fel. Földbirtokok összes területe 16·1 millió kat. hold.
I kat. holdon alul szántóval	292.548	118	8	4	9	1	1	9	
I—5 kat. holdig szántó nélkül	27.273	—	6	11	22	4	5	3	
I—5 kat. holdig szántóval	529.079	1081	40	79	75	16	14	39	
5—10	204.471	1175	30	121	61	29	28	34	
10—20	144.186	1618	31	177	61	51	44	44	
20—50	73.663	1683	23	181	49	102	65	69	
50—100	15.240	703	7	85	16	110	44	71	
100—200	5.792	428	4	56	9	154	65	89	
200—300	2.162	241	3	30	4	130	58	51	
300—500	1.714	311	4	36	5	163	86	59	
500—1.000	1.362	440	5	48	6	234	120	91	
1.000—2.000	581	400	5	41	4	146	132	71	
2.000—3.000	187	209	2	26	2	81	86	46	
3.000—5.000	117	208	2	26	1	60	113	41	
5.000—10.000	101	298	3	34	2	94	201	48	
10.000—20.000	48	289	3	35	2	83	222	57	
20.000—50.000	25	295	4	56	2	112	288	98	
50.000-en felüli	11	266	3	52	4	128	348	80	
Összesen :	1.634.407	9763	219	1104	355	1701	1923	1017	
%-ban	—	60·7	1·4	6·9	2·2	10·5	12·0	6·3	

A különböző művelési ágak szerint az „egyes tulajdonosok“ által az ilyen csökkentett progresszió alapján fizetendő földadó természetesen egy tanulmány keretében nem állapítható meg, hisz 1,006.076 adófizető földadókivetését kellene kiszámítani, miért is a csökkentett progresszió szerint beszédhető összes földadó kiszámításához a közölt hivatalos statisztikai adatokat és a budapesti III. számú m. kir. kataszteri helyszínelési felügyelőség által rendelkezésemre bocsátott „Földadókataszteri tiszta jövedelmi fokozatok összeállítás“-ának, az országos földadóbizottság által az 1911. évben jóváhagyott adatait vettem alapul akként, hogy minden művelési ágnál (szántóföld, kert, rét stb.) egy felső dunántúli, egy alsó duntántúli, egy felsőtiszavidéki és egy duna-tiszaközi „becslőjárás“ osztályozási fokozatainak „középarányosát“ állapítottam meg.

Ezen középarányos pengőre átszámítva :

szántóföldnél.....	14'03	Pengő
kertnél	26'68	„
rétnél	11'18	„
szőlőnél	22'21	„
legelőnél	4'91	„
erdőnél	4'02	„

kataszteri tisztajövedelmet tüntet fel.

Különböző gazdasági vidékek egész becslőjárásaira nézve megejtett próbaszámítások azt igazolták, hogy ezen „kataszteri tiszta jövedelmi középarányosok“ alapján megállapított földadókivetések összegei szinte teljesen fedik a jelenlegi törvények és rendeletek határozványai szerint befolyó földadók Összegét, tehát az ily módon történő adókivetések az államkincstár részére is biztosítják az előirányzott földadó összegét.

E középarányosokkal számított tervezetem szerint a csökkentett progresszív adórendszerrel 628.431 kisgazda, akinek egy kat. holdon aluli földbirtoka van — összesen 210.000 kat. hold földbirtok — szántó, kert, rét, szőlő, legelő vagy erdődarabcskák — után semmiféle földadót nem fizetne.

1,017.000 kat. hold nádas és művelés alatt nem álló terület az érvényben levő törvények és rendeletek szerint nem esik földadó alá.

A művelés alatt álló egy kat. holdon felüli földbirtokok tulajdonosai azonban — hacsak külön földadóelengedésben nem részesülnek — kivétel nélkül mindnyájan fizetnének földadót.

Ily módon, a művelés alatt álló földbirtokok után, az említett csökkentett progresszív adórendszer alapján művelési ágak szerint az állampénztárakba befizetendő földadó a következő eredményeket mutatná.

Az 1—100 kat. holdig terjedő birtoknagyság csoportok tulajdonosai a mostani 20% földadó kivetés szerint:

6.260.000	kat. hold szántóföld után 17,528.000 pengőt fizetnek —	
	ezen tervezet szerint 13,952.456 pengőt, tehát 3,575.544 pengővel kevesebbet,	
137.000	kat. hold kert után 730.210 pengőt fizetnek —	
	ezen tervezet szerint 538.870 pengőt, tehát 191.340 pengővel kevesebbet,	
654.000	kat. hold rét után 1,451.880 pengőt fizetnek —	
	ezen tervezet szerint 1,169.430 pengőt, tehát 282.450 pengővel kevesebbet,	
284.000	kat. hold szőlő után 1,260.960 pengőt fizetnek —	
	ezen tervezet szerint 940.220 pengőt, tehát 320.740 pengővel kevesebbet,	
312.000	kat. hold legelő után 305.760 pengőt fizetnek —	
	ezen tervezet szerint 269.090 pengőt, tehát 36.670 pengővel kevesebbet,	
200.000	kat. hold erdő után 160.000 pengőt fizetnek —	
	ezen tervezet szerint 134.960 pengőt, tehát 25.040 pengővel kevesebbet fizetnének.	

Viszont a 100—50.000 és azon felüli kat. holdig terjedő birtoknagyság csoportok tulajdonosai a jelenleg 20% földadó kivetés szerint:

- 3.385.000 kat. hold szántóföld után 9,478.000 pengőt fizetnek — ezen tervezet szerint 12,125.120 pengőt, tehát 2,647.120 pengővel többet,
- 38.000 kat. hold kert után 202.540 pengőt fizetnek — ezen tervezet szerint 259.400 pengőt, tehát 56.860 pengővel többet,
- 440.000 kat. hold rét után 976.800 pengőt fizetnek — ezen tervezet szerint 1,270.060 pengőt, tehát 293.260 pengővel többet,
- 41.000 kat. hold szőlő után 182.040 pengőt fizetnek — ezen tervezet szerint 223.620 pengőt, tehát 41.580 pengővel többet,
- 1.385.000 kat. hold legelő után 1,357.300 pengőt fizetnek — ezen tervezet szerint 1,713.410 pengőt, tehát 356.110 pengővel többet,
- 1.719.000 kat. hold erdő után 1,375.200 pengőt fizetnek — ezen tervezet szerint 1,879.660 pengőt, tehát 504.460 pengővel többet fizetnének.

Ezek szerint a tervezett csökkentett progresszív adórendszer alapján 34,476.296 pengő földadó folynék be az állampénztárakba, mely összegből az 1—100 kat. holdig terjedő birtoknagyságcsoportok 7,847.000 kat. hold után 17,005.026 pengőt, a 100 kat. holdnál nagyobb birtoknagyság csoportok pedig 7,008.000 kat. hold után 17,471.270 pengőt fizetnének, vagyis a mostani minden birtoknagyság csoportra egyformán kivetett 20%-os földadónál az 1—50 holdas földbirtoknagyság csoportok, „a kisgazdaságok“ — a 20%-os adókivetéssel változatlanul maradó 50—100 kat. holdas gazdaságokat nem véve figyelembe — 4,431.784 pengővel „kevesebb“, a 100 kat. holdnál nagyobb földbirtokosok pedig 3,899.390 pengővel „több“ földadót fizetnének.

Ezen „több-kevesebb“-ként kimutatott összeg természetesen nem egyezhetik egymással. Sőt az állami költségvetésileg előirányzott földadónál tehát 4,276.296 pengővel több földadó folynék be az állampénztárakba, mint jelenleg. Az említett felesleg azonban, mindjárt eltűnnék, ha a kisbirtokcsoportoknál 12% helyett 10%-kal kezdenék a csökkentést vagy a nagybirtokcsoportoknál 1% helyett csak ½%-kal emelkednék a progresszió. A tervezet ilyen módon is eredményesen megvalósítható volna.

Véleményem és elgondolásom szerint azonban ezen „biztonsági fedezetinek nevezhető „többlet“-re, a költségvetési földadó összeg biztosítása végett az államkincstárnak szüksége van és lesz. Részint azért, mert a folyamatban levő és mindig nagyobb mérvet öltő földbirtokreform következtében keletkező kisebb birtoknagyság csoportok földadója, a csökkentett progresszív adórendszer szerint idővel jóval alatta maradna a mostani 20%-os adókivetésnek; részint azért, mert a földadóba befolyó több összegnek egy része a jövedelmi adónál levonásba jön, az érdekelt nagyobb földbirtokcsoportok tulajdonosai ugyanis adótöbbletüket a jövedelmi adóvállomásukban a jövedelmükből le fogják számítani. Éppen ez okból végeredményében ő náluk számbavehetőleg terhelő több-adózásról alig lehet beszélni, inkább adóátváltoztatásról lehetne szó, melynek következtében azonban a „kisgazdák“ földadóterhei könnyebbülénének.

Összefoglalva a tervezett „csökkentett (degresszív) progresszív“ földadó rendszer figyelembe vehető előnyeit, azok a következők volnának:

1. Az 1—50 kat. hold birtoknagyság csoportok tulajdonosai, a „kisgazdák“ földadója évi 4,431.784 pengővel csökkenne, más szóval az államkincstár megterhelése nélkül, a pénzügyi kormány évenként ilyen összeggel segítené a kisjövedelmű gazdaságokat, anélkül, hogy a nagyobb birtokcsoportok tulajdonosait súlyosabban — kat. holdankint a megterhelés 0.55 pengő lenne — megterhelné, vagyis a bekezdésben említett miniszterelnöki kijelentés ezen a téren némileg megvalósulna.

2. Az ily módon kivetett földadót a legszegényebb (1 kat. holdas) kisgazda, a reáső földadójáradékokkal együtt is könnyen — mondhatni egy-két

napi napszámjövedelméből — megfizethetné s faluja előtt is, mint adófizető polgár szerepelne.

3. „A világos és egyszerű adórendszer“ elvének is megfelelne, mert a megfelelően és könnyen áttekinthető módon szerkesztett adóívekből, az adófizető könnyen kiszámíthatná és ellenőrizhetné földadója kivetésének helyességét s az adófizető által nem, vagy csak hézagosan ismert adórendeletek kapcsán igen sokszor felmerülő és indokolatlan bizalmatlanságból fakadó súrlódások elkerülhetők volnának.

4. Az 1934. évi 5600 számú és a többi földadórendeletekből származó számításokkal, változás esetén beálló módosításokkal járó, s a közigazgatást terhelő sok adminisztrációs munka feleslegessé válnék.

5. A központi hatóságok is mentesülnének a gyakran ismétlődő és a viszonyokhoz alkalmazkodó rendeletek kiadásától.

KOVÁCS JÓZSEF